

v jednotlitém proudu náročného textu přeplněného jmény a daty.

Z příkladu klášterních expozitur je patrné, že benediktinský „řád“ nebyl tak strnulý a neflexibilní, jak by se mohlo na první pohled zdát, a že badatelům klade dosud nezodpovězené otázky. Jak sám autor upozorňuje, jde zatím o prvotní zmapování problematiky. Stále tedy zbývá mnoho prostoru pro prohlubování dosavadního poznání, které by si však nepochybně zasloužilo jisté utřídění a zpracování přístupnější formou. Jedním z velkých úkolů dalšího výzkumu bude zasazení vzájemných vztahů a vazeb mezi českými benediktinskými reholními domy do širšího evropského kontextu.

KAREL PACOVSKÝ

MONA KIRSCH, *Das allgemeine Konzil im Spätmittelalter. Organisation – Verhandlungen – Rituale*, Universitätsverlag Winter, Heidelberg 2016 (= Heidelberg Abhandlungen zur mittleren und neueren Geschichte 21)

655 s., ISBN 978-3-8253-6253-9

Bádání o koncilech patří mezi etablované směry současné historiografie, stačí poukázat na specializované periodikum *Annuarium Historiae Conciliorum* či ediční řadu *Konziliengeschichte*. Zájem badatelů je obzvláště patrný v době jubilea kostnického církevního synodu. Tematický záběr je navíc nezvykle široký. Vedle tradičního zpracování dějin jednotlivých koncilů nebo teologických otázek se stále více dostává do popředí pojetí koncilu jako fóra pro společensko-politické a kulturní střetávání a setkávání. Přesto v bádání dosud chyběla monografie věnující se principiální otázce, co ve skutečnosti konstitovalo obecný koncil a jak byl ve své době definován. V publikaci, která představuje tištěnou verzi disertace obhájené na heidelberské univerzitě, zvolila Mona Kirsch k jejímu zodpovězení dva základní postupy. Za prvé použila diachronní a srovnávací metodu a za druhé se nechala inspirovat metodologickými přístupy z výzkumu rituálů (*Ritualforschung*). Díky tomu její závěry dobře zapadají nejen do kontextu současného bádání, ale jsou rovněž přiměřené písemným a obrazovým pramenům k dobovému myšlení.

V úvodu autorka sleduje středověké definování obecného koncilu a jeho legitimacy, která

zdaleka nebyla jednoznačná. Poté následuje zevrubný rozbor rukopisů, jež obsahují texty k průběhu bohoslužeb a slavnostních shromáždění během koncilu – od liturgických rukopisů z vizigótského období přes pontifikální knihy až po příručky ceremoniářů v římské kurii. Jejich intertextové vazby ukazují na možnosti vytváření a tradování historické paměti o koncilech.

Stěžejní část knihy obsahuje analýzu jednotlivých koncilů – čtvrtého lateránského, prvního a druhého lyonského, viennského a synodů počátku 15. století (Perpignan, Pisa, Cividale) – z hlediska jejich organizace, řízení jednání, dosahování konsensu a zveřejňování koncilních dekretů. Díky tomu se autorce daří sledovat určité tendence, které by z jiné perspektivy snadno unikly pozornosti. Společné charakteristické znaky koncilů svědčí v některých případech o zcela záměrném opakování osvědčených postupů. Jejich přebírání ovšem neprobíhalo mechanicky, nýbrž vždy s přihlédnutím k aktuálním okolnostem. Nejen veřejná slavnostní zasedání, ale i porady a schůzky mimo koncilní aulu podléhaly stále větší formalizaci. Hierarchizace synodu a jeho členů projevují se v zasedacím pořádku a ve veřejných procesích (podle zásady *dignior sequitur*), v nichž bylo každému účastníku přiděleno určité místo, nejen odrážela soudobé představy o řádu, nýbrž tento řád také ustavovala. K legitimizaci koncilu zásadně přispěla historická kontinuita, tzv. tradicionalizace, v jejímž rámci se pozdně středověké církevní synody započítávaly ke starověkým ekumenickým koncilům a při koncilních bohoslužbách byly používány totožné liturgické formulace (např. vyznání víry, kázání nebo prosebné modlitby). Sama koncilní liturgie netvořila jen integrální součást slavnostních shromáždění, ale byla neoddelitelně spojena s definováním koncilu jako společenství pod vedením Ducha svatého.

Knihou nepředstavuje obecný koncil pouze jako specifickou formu církevního shromáždění. Skrze analýzu mechanismů, které definovaly koncil jako takový, umožňuje lépe porozumět nejen průběhu jednotlivých synodů, ale také jejich významu ve vývoji pozdně středověké Evropy.

PŘEMYSL BAR